

Vaccinites archiaci (Munier Chalmas) sérült példánya

Czabalay Lenke*

A *Vaccinites archiaci* (MUN. CHALM.) egy érdekes sérült példánya került elő az ugodi mészkő formáció, hippuriteses-korallós mészkővéből, Sümegről.

Az alsó teknőt két metszetben vizsgáltam, miután első rátekintésre kétséges volt, hogy új genusról vagy fajról vagy csupán sérült példányról van-e szó? A felső teknő alatti metszetben egy harmadik oszlop (redő) kialakulása észlelhető és ez a kép erősen emlékeztet ASTRE Madagaskarból leírt *Tetracionites* genusára. Az új genus vagy faj elképzelés ellen szólt, hogy az alsó teknő sifonális oldalán sérülés nyoma fedezhető fel és a második oszlop (E) alakja is arra utalt, hogy az oszlop sérülés folyamán leszakadt.

Az alsó metszet vizsgálata (I. tábla) feltevésemet igazolta, itt jól látható, hogy a sifonális oldal megsérült, eltört, ebben a vonalban egész sor juvenilis *Praeradiolites* egyed helyezkedik el. A külső fizikai hatásra leszakadt a második oszlop (E), itt még a leszakadt rész is vizsgálható. A saroktaréj eltört és az első oszlop (S) síkban elmozdult.

A sérülést követően az állat képes volt regenerálni teknőjét, ennek eredményét láthatjuk a felső metszetben (II. tábla.)

A saroktaréj újra fejlődött, az első oszlop síkban eltólva maradt. A második oszlop letört részén kis nyúlvány képződött. Az állat redőt képzett a sifonális oldalon, mintegy a sérülést benövesztette és igyekezett eredeti egyensúlyát így helyreállítani. Mint említettem ez a redő emlékeztet a *Tetracionites* genus harmadik oszlopára. A sifonális oldallal szemben jól kivehető, hogy az állat ezt a teknőfalat is megvastagította, feltehetően ezzel is próbálta ellensúlyozni a második oszlop hiányát.

Az alsó metszetben (I. tábla) a *V. archiaci* faj jellemzői jól felismerhetők: erősen meghajlított saroktaréj (L), széles lekerékített első oszlop és a megnyúlt második oszlop (E).

A fogak (B, N) a saroktaréj és az első oszlop között helyezkednek el, ez csak az alsó metszetben látható.

A *V. archiaci* (MUN. CHALM) fajnak ez a példánya fejlődésének kezdeti állapotában megsérült és a további fejlődés folyamán regenerálódott. A regenerálódási szakaszban a teknő növekedése felgyorsult, ez a sifonális oldalon a ritmicitási szakaszok sűrűsödésében is jelentkezik (II. tábla, 2.).

Táblamagyarázat

I. tábla

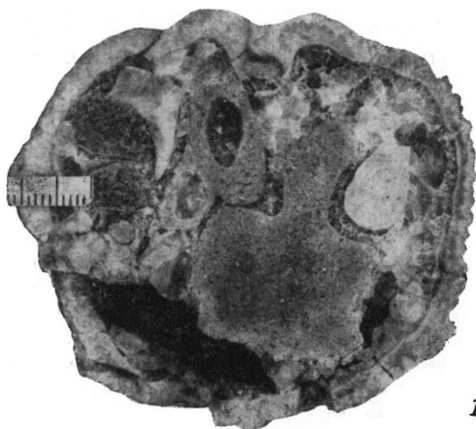
1. *Vaccinites archiaci* (MUNIER CHALMAS), 1,5×, alsó keresztmetszet.
2. Ua. a példány. Sifonális oldalnézet, 1 : 1.

II. tábla

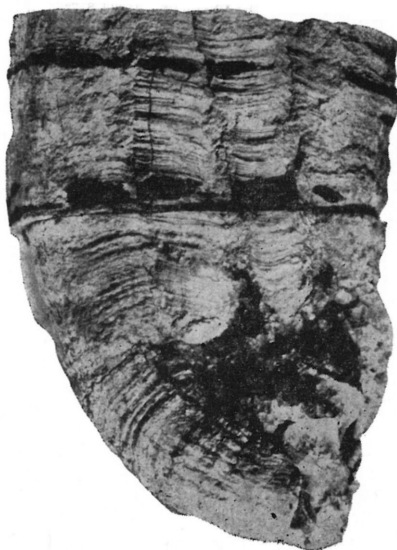
1. *Vaccinites archiaci* (MUNIER CHALMAS), 1,5×, Felső keresztmetszet.
2. Ua. oldalnézetben, 1 : 1.

Irodalom

- ASTRE, G. (1931): Existence d'Hippurites dans les terrains sénonien de Madagascar. Bull. Soc. d'Histoire nat. Toulouse 61, p. 269.
- ASTRE, G. (1938): Redressement et accélération consécutif de croissance chez un Hippurites. B. S. G. F. 5 série, tomsus 5, pp. 287—295, fig. 1—6.
- CIRY, R. (1949): Etude géologique d'une partie des provinces Burgos, Palencia, Léon et Aantander. These. p. 1—519, Pl. I—XIII. Carte géol.
- CZABALAY L. (1966): A bakonyi hippuriteszes mészkő faunája. Őslénytani füzetek 5, 1965. május, 21—30.
- CZABALAY L. (1967): A Rudisták paleoökológiája. Őslénytani füzetek, 1969. dec. 1—16.
- CZABALAY, L. (1970): Les biofacies des formations récifales du Crétacé. Acta Geol. Hung. tomsus 14, pp. 271—286, fig. 1—3.
- CZABALAY L. (1979): Sümegi senon Hippurites fauna őslénytani vizsgálata. (Kézirat)
- DOUVILLE, H. (1891—97): Etudes sur les Rudistes. Mém. S. G. F. voll-VI.
- MILOVANOVIC, B. (1938): *Orbigyria tetractiniformis* nov. sp. iz sredneg masztrichtiena Bacevica (Izstocna Szerbija). Ann. Geol. Penins. Palk. 15. pp. 274—280.
- TUOCAS, A. (1903—4): Etudes sur la classification et l'évolution des Hippurites. Mém. S. G. F. 30. XI. XII.
- ZAFFD, H. (1937): Paläobiologische Untersuchungen an Hippuriten der nord-alpinen Gosauschichten. Verhandlungen der Zool. Bot. Ges. in Wien. Jahrg. 1936—37. LXXXVI/LXXXVII. Bd. S. 73—124.

1

2

II. tábla — Plate II.

1

2